

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้พยายามที่จะปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศที่จะทำให้คนไทยดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข ดังที่กล่าวในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 5) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2559 มีจุดมุ่งเน้นที่จะ (1) พัฒนาชีวิตมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 6)

ปัจจุบันสังคมไทยมีการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้านสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งมีผลกระทบต่อกลุ่มเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม มีแนวโน้มที่เกิดปัญหาศีลธรรมเสื่อม เช่น ปัญหาการนอกรีต โกงผู้อื่น ปัญหาการกระทำผิดคดีอาญาทางเพศ ปัญหาอาชญากรรม อันเป็นปัญหาทางสังคม ดังนั้นการนำเอาหลักของศีล 5 ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กเยาวชนเนื่องจากการปลูกฝังหรือขัดเกลาเด็กเยาวชนต้องใช้ระยะเวลา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังเรื่องศีล 5 ให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่เปรียบเสมือนผ้าขาวที่กำลังเรียนรู้และอ่อนต่อโลกเป็นอย่างมาก

ศีล 5 เป็นมนุษยธรรม คือธรรมของมนุษย์ ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่ว ความทุจริตทางกายและวาจา รวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการ (พระเทพเวที, 2532, หน้า 206) เพราะคนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบนั้น มิใช่ว่าเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมีการปฏิบัติสำหรับเป็นมนุษย์อีกด้วย (สมเด็จพระญาณสังวร, 2538, หน้า 30)

ซึ่งคิดเป็นการรักษากายวาจาและใจให้เยือกเย็น เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่ร่มเย็น พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่า โลกนี้จะร่มเย็น เมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกาย วาจา อันมีพื้นฐานมาจากใจ ดังนั้นศีล ๕ จึงมีอิทธิพลต่อสังคมมาก เพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคมด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การรักษาศีล ๕ จึงเป็นการกระทำความคิด ที่ทำให้ผู้มีศีลมีคุณสมบัติ มีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่างๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ (ชนิด อนุโพธิ์, 2540, หน้า 98)

โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นโครงการหนึ่งที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการ เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมศีลธรรมผ่านกิจกรรมศาสนกิจของแต่ละศาสนาตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมศีลธรรมในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเป้าหมายโรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา เริ่มดำเนินการปีงบประมาณ 2548 โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติงบประมาณกลาง เพื่ออุดหนุนโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำนวน 4,000 รูป และได้เพิ่มเป็น 10,000 รูปในปีงบประมาณ 2549 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมจึงได้มอบ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้กระทรวงศึกษาธิการดูแลรับผิดชอบตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 มิ.ย. 2550 กระทรวงศึกษาธิการได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร.) ในการดูแลรับผิดชอบ โครงการทั้งเชิงวิชาการและการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 ว่าด้วย แนวทางการจัดการศึกษา ได้กำหนด หลักการไว้ในมาตรา 22 ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาคตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542, หน้า 12)

เมื่อปี 2551 โครงการพระธรรมจาริก่วมกับโครงการพระบิณฑบาตอาสาพัฒนาชาวเขา ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้จัดส่งครูพระสอนศีลธรรม เพื่อไปสอน โรงเรียนทั้งประถมและมัธยมศึกษาบนพื้นที่สูงในเขตจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ซึ่งทางโครงการพระสอนศีลธรรมได้ให้ความสำคัญของการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นหลัก เนื่องจากว่าโรงเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่จะเปิดทำการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา หลายโรงเรียนยังไม่พร้อมที่จะเปิดในระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังนั้นครูพระสอนศีลธรรมจึงได้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง

จากการเข้าพื้นที่ด้วยผู้วิจัย ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้บริหารแต่ละโรงเรียนได้มีการสะท้อนความคิดให้ฟังว่า โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเข้ามาถูกกาล

ถูกเวลา ถูกที่ เพราะสังคมในวันนี้ไม่ว่าพื้นราบและบนพื้นที่สูงปัญหาการขาดศีลธรรมของเด็กและเยาวชนนับวันยังมีความรุนแรงยิ่งขึ้น ถ้าพันธะครูใน โรงเรียนไม่สามารถที่จะรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด จำต้องอาศัยหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมมือ โดยเฉพาะสถาบันศาสนา เช่น การอบรม ปลุกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมในโรงเรียนและจากการรับฟังจากเวทีสรุปบทเรียนของครูพระสอนศีลธรรม และการติดตามนิเทศงานโดย มจร .พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานมีหลายประการ เช่น การพัฒนาสื่อการสอน รวมถึงสื่อการสอนที่ขาดแคลน บางโรงเรียนต้องการครูพระเพิ่ม รวมทั้งมีข้อเสนอแนะคือ ต้องการให้โครงการครูพระสอนศีลธรรมดำเนินการต่อ ให้มีการพัฒนาพระด้านเทคนิคการสอน การผลิตสื่อและการใช้สื่อที่เหมาะสม การบรรจุพระบัณฑิตอาสาเข้าโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมบนพื้นที่สูงให้มีประสิทธิภาพนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนารูปแบบวิธีการสอนให้เป็นที่น่าสนใจและเป็นกลวิธีที่จะช่วยให้วิธีสอนแต่ละวิธีเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นกลวิธีที่ใช้เสริมกระบวนการหรือขั้นตอนหรือการกระทำใดๆ เพื่อช่วยให้กระบวนการ ขั้นตอนหรือการกระทำนั้นๆ มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของครูพระสอนศีลธรรม ทำให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมบนพื้นที่สูง ไม่มีหลักสูตรและทิศทางการสอนที่เป็นเอกภาพ จึงส่งผลทำให้ตัวผู้สอน สื่อการสอน และตัวของผู้เรียนเองไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดทำชุดการสอนขึ้น จะช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสูงที่ไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยายเพียงอย่างเดียว ให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างชัดเจน เนื่องจากชุดการสอนเป็นสื่อทางการศึกษาที่เอื้อประโยชน์ทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียนนั่นคือ ช่วยลดภาระในการเตรียมการสอนของผู้สอน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นอีกด้วย ดังที่ อรญา นิชรรัตน์ (2551) ได้ทำการวิจัยโดยการพัฒนาชุดการสอน เพื่อพัฒนาชุดการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยพบว่ากลุ่มนักเรียนที่สอนด้วยชุดการสอนดังกล่าวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรียิบสูงเนิน (2551) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการสอน กลุ่มสาระงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง งานประดิษฐ์ใบตองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฉะนั้น การสร้างชุดการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นแนวทางการสอนหนึ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องเบญจศีล ที่นับว่าเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ วิธีการ

สอนแบบกรณีตัวอย่าง คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมุติขึ้นจากความจริงและตอบประเด็นคำถาม เกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและหาเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการสอนแบบกรณีตัวอย่างมีข้อดี ดังนี้ 1) เป็นวิธี สอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง 2) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมี วิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมอง ที่กว้างขึ้น 3) เป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้จาก กันและกัน (ทศนา แคมมณี, 2551, หน้า 362)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการสร้างชุดการสอนเพื่อพัฒนาการสอนเรื่องเบญจ ศีล ของครูพระใน โรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง ให้มีประสิทธิภาพที่สูงกว่าที่มีอยู่ เพื่อเป็นการ ตอบสนองต่อกระทรวงศึกษาธิการและแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2545 -2559 ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและใช้ชุดการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่าง เรื่องเบญจศีล สำหรับครูพระใน โรงเรียน ประถมศึกษา บนพื้นที่สูง
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับชุดการสอนและพฤติกรรมการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่าง เรื่องเบญจศีล ของครูพระใน โรงเรียนประถมศึกษา บนพื้นที่สูง

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ครูพระใน โรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง จำนวน 2 รูป 2 โรงเรียนในเขต จังหวัดเชียงใหม่

1. โรงเรียนบ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. โรงเรียนบ้านสันม่วง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

เนื้อหา

การศึกษารั้งนี้ได้กำหนดเนื้อหา เรื่องเบญจศีลและเบญจธรรม เบญจศีล ได้แก่ 1. จดเว้นจาก การเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น 2. จดเว้นจากการเบียดเบียนทรัพย์สินผู้อื่น 3. จดเว้นจากการประพฤติดิน

กาม 4. งควีนจากการพูดเท็จ 5. งควีนจากการดื่มสิ่งมีเมาอันก่อให้เกิดความประมาท และ เบญจธรรม ได้แก่ 1. เมตตาการุณา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น 2. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ 3. กามสังวร ความสำรวมในกาม 4. สังขะ ความมีสัจย์ 5. สติสัมปชัญญะ ความระลึกได้และความรู้ตัว และ โทษจากการละเมิดหลักเบญจศีลและประ โยชน์จากการปฏิบัติตามหลักเบญจธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุดการสอน หมายถึง ชุดสื่อประสมที่ประกอบด้วย แผนการสอนที่ใช้สื่อการสอนหลัก คือ กรณีตัวอย่าง และการประเมินที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเบญจศีลและเบญจธรรมพร้อมคู่มือการใช้ โดย แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน และแบบประเมินถูกจัดทำไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีตัวอย่าง หมายถึง กรณีตัวอย่างจาก สื่อเทคโนโลยี แบบจำลองมัลติมีเดีย และข่าวหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้ และมองเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นกรณีตัวอย่างดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับเบญจศีลและเบญจธรรม

ครูพระ หมายถึง พระสงฆ์อาสาสมัคร ที่อยู่ภายใต้การดูแล ของโครงการพระธรรมจาริกและพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ซึ่งจบปริญญาตรีและเข้าไปสอนในโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 รูป 2 โรงเรียน

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและด้านการนำไปใช้ของครูพระบนพื้นที่สูง ที่มีต่อชุดการสอน

พฤติกรรมการสอน หมายถึง การแสดงออกของครูพระในการถ่ายทอดความรู้ ทั้งทางด้าน กิริยาทางกาย วาจา รวมถึงเทคนิคในการสอนโดยใช้ชุดการสอนที่สร้างขึ้น

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้ชุดการสอน โดยใช้กรณีตัวอย่าง เรื่องเบญจศีล สำหรับครูพระใน โรงเรียนประถมศึกษา บนพื้นที่สูง
2. ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้ชุดการสอนจากครูพระใน โรงเรียนประถมศึกษา บนพื้นที่สูง เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน